

STENOMUSEEN

MEDLEMSBLAD FOR STENO MUSEETS VENNER - JUNI 2001 - NR. 14

Risø på museum, ja tak!

Steno Museet arbejder på at bevare dele af reaktoranlæggene.

Den 15. april 2000 kl. 18 blev forskningsreaktor DR3 rutinemæssigt slukket. Det er den blevet i 4,5 dage hver 23,5 dag gennem de sidste 40 år. Denne gang stod reaktoren dog over for en gennemgribende undersøgelse, og efter nogle måneders forløb blev det besluttet, at de nødvendige reparationer ville blive for omfattende, og at reaktorens forskningsmæssige brugbarhed set i international sammenhæng alligevel snart ville være udkonkurreret. Derfor skulle reaktoren lukkes ned for evigt.

Steno Museet på banen

Efter offentliggørelsen af disse beslutninger henvendte Steno Museet sig i januar 2001 til Forskningscenter Risø for at spørge, om vi måtte komme på besigtigelse i DR3. Som videnskabshistorisk museum var det oplagt for os at forhøre os om planerne med reaktoren, mens den stadig var nogenlunde intakt. Brændselselementer-

Inspektion af DR3's kontrolrum. (Foto: Hanne Tegllhus)

ne er taget ud og det tunge vand aftappet. Resten skal afmonteres efter en endnu ikke afklaret tidsplan, der kan komme til at strække sig over adskillige årtier.

Et så betydningsfuldt videnskabeligt monument som reaktor DR3 må ikke uden videre pilles fra hinanden, før den er tilbundsgående dokumenteret. Men det daglige rutinearbejde er afsluttet, og kontrolrummet lukker i nærmeste fremtid. Selvfølgelig er al forskning, der er foregået ved hjælp af reak-

toren, dokumenteret og publiceret, og der er også i årenes løb taget billeder af reaktorens indre, men set med nationale, kulturhistoriske briller er en omhyggelig dokumentation og beskrivelse af alle reaktorens funktioner, såvel tekniske som kulturelle, af væsentlig betydning for en meget markant epoke i Danmarks historie.

For og imod atomkraft

Mange af os husker march mod atomkraft i 1960'erne

Fortsættes side 2

STENOMUSEN

udgives af Steno Museets Venner. Bladet udkommer 3 - 4 gange årlig og sendes til alle foreningens medlemmer. Stof kan sendes til Steno Museet.

Redaktion:

Knud Erik Sørensen (ansv.)
kes@kes.dk

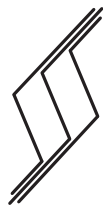
Hans Buhl
stenohb@au.dk

Layout:

Knud Erik Sørensen

Tryk:

Steffensen Offset, Horsens.

C.F. Møllers Allé 100
Universitetsparken, 8000 Århus C
Tlf: 8942 3975, Fax: 8942 3995
E-mail: stenomus@au.dk
Web: www.stenomuseet.dk

Risø på museum...

(fortsat fra forsiden)

og gule badges med ordene: "Atomkraft? Nej Tak" eller "Kernekraft – ren energi" i 1970'erne. "Atomenergi-kommissionen", "Risø" og "uran" har i en menneskealder været begreber, som har præget vores hverdag, begreber, der har skabt vrede, angst eller håb. Kun for særligt indviede var der mulighed for få lukket døre op.

I 45 år var Risø lukket land, med adgang forbudt, sikkerhedszone og højt beredskab. Men der har altid stået stor respekt omkring Risø, og vi er klar over, at forskningen ved Risø har været med til at vedligehol-

de Danmarks ry som producent af internationale forskere og international forskning.

Dokumentation og bevaring

Forskningscenter Risø har fulgt med tiden, og DR3 har i de sidste mange år været brugt til neutronspretningsforsøg og rent kommercielt til bestråling af siliciumskiver med henblik på fremstilling af halvledere til elektronikindustrien.

Vi blev meget vel modtaget på Risø. Først fik vi en yderst kompetent og omfattende rundvisning i DR3, og siden har vi genbesøgt reaktoren, hvor vi igen blev vist rundt og fik lejlighed til at

tage flere fotos af reaktorens indre. Fra ansvarlig side på Risø er man meget indstillet på at overføre markante dele af reaktoren til Steno Museet, ligesom vi er blevet tilbudt forsøgs- og undervisningsreaktor DR1, når den engang lukkes. Men DR3 fortjener meget mere dokumentation, dels i museal henseende, som dokumentation for de effekter fra DR3, vi engang får til museet, dels af hensyn til kommende formidling over for museets gæster. Vi vil f.eks. gerne optage billeder af DR3's indre, således at rummets udformning og vitale dele kan vises i *all-sky* eller i 3D format og med mulighed for at zoome ind på detaljer. *ht*

Planetarienytt

En sommer med 2 nye forestillinger.

“Nye” Sommerstjerner

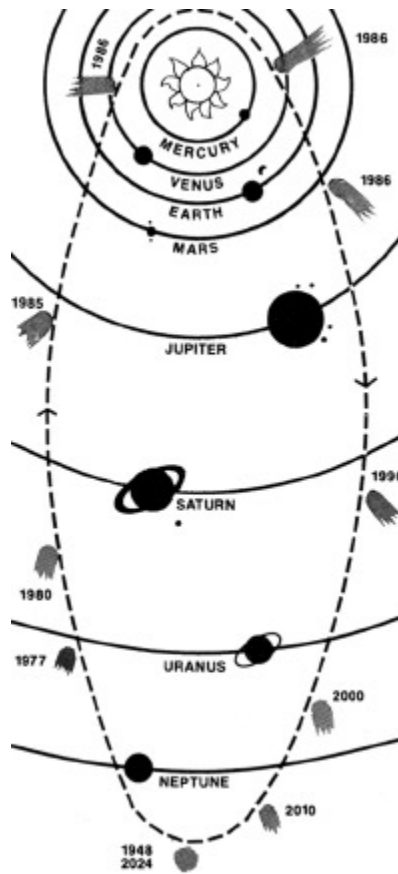
Den nye version af *Sommerstjerner* havde premiere 29. maj med stjernehimlens mytologi leveret med “glimt i øjet” af Dorthe Hansen Carlsen. Vi hører om Herkules, Hermes og skildpad-den, Heras mælk og mange andre.

Kometer – fra is til ild

En ny forestilling *Kometer – fra is til ild* handler om kometer, deres natur og opfat-telsen af kometer gennem historien. Vi rejser med kometer fra solsystemets yderste, koldeste egne ind mod solen og ser, hvordan kometer udvikler sig fra isbolde til de karakteristiske lysende objekter på himlen med den lange hale. Forestillingen vises dagligt fra sommerfe-riens start.

Århus meteoritterne

Den 2. oktober 1951 blev en meteor set over Danmark, og to meteoritter blev fundet i Århus: “Århus 1” og “Århus 2”. For at markere 50 årsdagen for denne usæd-vanlige begivenhed – af båd-e naturvidenskabelig og lo-kalhistorisk karakter – plan-

lægger planetariet en mini-udstilling fra september til november 2001.

SOL-JORD dag

ESA har udnævnt d. 27. og 28. april til international *Sol-Jord dag*, for bl.a. at frem-me oplysningen omkring de rumsonder, ESA har op-sendt. Rumsonder såsom Ulysses og SOHO har bi-draget med vigtig viden om solens natur, opbygning og udvikling.

Den 27. blev der i plane-tariet holdt foredrag og vist særforestilling om Solen. Hvis skyerne havde været samarbejdsvillige den dag, havde vi også kunnet vise bl.a. solpletter i planetariets kikkerter. *arj*

Husk: der er Fuldmåneaf-ten hver gang, det er fuld-måne!

Nye miniekssperimenter i sommerferien

Ligesom de foregående år omdanner Steno Museet i sommerferien sin skolestue til et miniekssperimenterium.

I år vil der være adskillige nye eksperimenter, bl.a. om lys og spejlinger. Som et forsøg vil nogle af eks-perimenterne desuden blive opstillet rundt omkring i basisudstillingerne, så der også der bliver noget at pille ved for børn og barnlige sjæle.

Rundvisning i urtehaven

I juli og august vil museumsgartner Lisa Rasmussen hver søndag kl. 12 vise rundt i den medicinhistoriske urtehave og fortælle om udvalgte planter.

Referat af

Generalforsamling i Steno Museets Venner den 28. marts 2001 kl. 19.30 på Steno Museet

1. Valg af ordstyrer

Kurt Møller Pedersen blev valgt med akklamation og konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt varslet.

2. Formandens beretning

Knud Erik Sørensen kunne berette, at det havde været et godt år med et let stigende medlemstal.

Foreningens virke manifesterer sig især på tre områder:

- Økonomisk støtte til museet
- Bogudgivelser
- Udgivelse af medlems- og informationsbladet *Stenomusen*

Løbende har foreningen en række bogprojekter i gang: Siden sidst

- er Hans Buhls *Sfærernes harmoni* udkommet i et oplag på 1500.
- har vi genoptrykt Ole Knudsens *Elektromagnetisme* i 200 eksemplarer.
- er Laila Zwislars *Galilei og jordens rotation*, som oprindeligt var trykt i 300 eksemplarer, nu under genoptrykning. Denne bog bliver årets boggave til medlemmerne.

Flere titler på bedding

- Manuskriptet til Axel V. Nielsens artikel om Ole Rømer Observatoriet ligger klart til trykning. Der bliver stadig søgt om penge hos diverse fonde til arbejdet.
- Desuden har vi vedtaget at udgive en kommenteret version af H.C. Ørstedes selvbiografi fra 1828. Overbibliotekar

Svend Larsen vil transskribere, og ph.d. Anja Skaar Jacobsen vil kommentere.

- Tycho Brahes bog *Den ny Stjerne* har Moesgaard stadig planer om at få udgivet i en kommenteret version.

Hemming Andersens *En videnskabsmand af rang* og Hans Buhls *Tycho Brahe: Liv, gerning og instrumenter* er udsolgte og er på vej i nye oplag.

Bogkataloget

Til at holde styr på foreningens mange udgivelser er der i årets løb lavet en revideret version af bogkataloget. Bogtitlerne kan man også finde på museets web, hvorfra der er adgang til at bestille elektronisk – foreløbig dog kun via e-mail.

Stenomusen

Der er udgivet 4 numre siden sidst. Bladet er blevet en succes på to fronter, nemlig

- som informationskilde for foreningens medlemmer og besøgende generelt
- hos museets medarbejdere, som her har en værdifuld meddelelseskanal.

Stenomusen findes også i en web-udgave i farver på museets hjemmeside, hvor man tillige kan finde fakta om foreningen.

Direktørskiftet

Formanden takkede for det fortrinlige samarbejde med den afgående direktør, Kristian Peder Mosegaard, og gratulerede den ny direktør Kurt Møller Pedersen med udnævnelsen.

Kontakt til Jydsk Medicinhistorisk Selskab

Den gode kontakt til Jydsk Medicinhistorisk Selskab – indtil i dag forvaltet af Olaf Myhre Jensen – blev fremhævet.

Tak til bestyrelsesmedlemmerne

Der var en speciel tak til Poul Gade, som passer godt på foreningens penge og udfører et stort, ihærdigt og kvalificeret kassererarbejde suppleret med det manuelle slid, det er at få sendt breve med *Stenomusen* ud fire gange om året.

3. Fremlæggelse af regnskab

Kassereren Poul Gade fremlagde revideret regnskab for 2000. Regnskabet viser et underskud på 20.000 kr., der bl.a. skyldes udgifter på 35.000 kr. til trykning af bøger samt donationen på 10.000 kr. til enhjørningehovedet til museet. Regnskabet blev godkendt.

4. Kontingent

Der blev vedtaget et uændret kontingent.

5. Orientering om aktiviteter på Steno Museet

Kurt Møller Pedersen omtalte særudstillingen *Mad til mennesker*, der samtidig er tidligere museumsinspektør Eivind Thorlings flotte afskedsgave til museet.

Derpå fortalte han, belyst med nogle foreløbige skitsetegninger, om de meget spændende udvidelsesplaner for museet. Det er bl.a. tanken at opgradere eksperimentariedelen inden for videnskabshistorie.

Der blev også berettet om fordele og ulemper ved at blive et statsanerkendt museum.

6. Valg af bestyrelsesmedlemmer

På valg var Poul Gade, Bjarning Grøn og Poul Hartvig. Alle tre blev genvalgt.

7. Valg af bestyrelsessuppleanter

Der var nyvalg af Christian Brahe Pedersen og John Frentz i stedet for Olaf Myhre Jensen og Laila Zwisler, der ikke tog imod valg.

8. Valg af revisor og revisorsuppleant

Den nuværende revisor C.M. Taisbak og den nuværende revisorsuppleant Jesper Lützen blev begge genvalgt.

9. Eventuelt

Intet at bemærke.

Der var derpå en engageret rundvisning i særudstillingen *Mad til mennesker* med Eivind Thorling som en meget kyndig vejleder. bg

Bestyrelsen pr. 1. april 2001

Hans Ø. Buhl, næstformand

Bragesvej 5, 8230 Åbyhøj – 8615 0949.

John Frentz, suppleant

Blegindvej 24 A, 8362 Hørning – 8692 1843.

Poul Gade, kasserer

Irisvej 30, 8260 Viby J – 8614 3187.

Bjarning Grøn, sekretær

Skovdalen 1, 8800 Viborg – 8667 3281.

Poul Hartvig

Neptunvej 23, 8270 Højbjerg – 8614 8115.

Chr. Brahe Pedersen, suppleant

Dalvangen 34, 8270 Højbjerg – 8627 4771.

Knud Erik Sørensen, formand

Grusdalsvej 30, 8700 Horsens – 7565 6356.

Mystiske mænd i magasinet!

Hvem? Hvorfor? - og hvad gør vi så?

Stud. mag. Vibeke Kaiser-Hansen har i det sidste halve år været i praktik på Steno Museet. Hun fortæller i det følgende om et af sine projekter på museet.

Under mit praktikophold på Steno Museet fra 1. februar til 1. juni 2001 har jeg bl.a. arbejdet med registrering af museets billedmateriale. I begyndelsen af marts måned var registrator Hanne Teglhush og jeg i magasinet, hvor vi fandt et stort indrammet billede af ældre dato, som ikke var registreret.

På billedet er der seks signerede portrætter af ældre mænd, men der var ingen oplysninger om, hvem de var, eller hvor billedet stammer fra. Det blev min opgave at finde ud af dette.

Ulæselige signaturer

Desværre var personernes signaturer i vid udstrækning ulæselige. Det var dog muligt at læse de to, nemlig N.G. Mulvads og Chr. Eckardts. Desuden syntes et tredje meget langt navn, som begyndte med S, at ende med Carolath. En ting er at

kende navnene. For at forstå hvorfor de pågældende personer optræder sammen på billedet og evt. finde frem til, hvor billedet stammer fra, må man skaffe sig en nærmere viden om personernes liv og virke.

Da Steno Museet bl.a. tager sig af medicinhistorie, var min første tanke, at der kunne være tale om seks læger. Jeg slog derfor de to læsbare navne op i ældre udgaver af *Den danske lægestand*. I første omgang var jeg heldig, idet det viste sig, at N.G. Mulvad (1841-1919) var læge. Der stod, at han bl.a. var stiftfysikus i Vejle og Skanderborg amter og havde virket ved oprettelsen af Juelsminde Kysthospital.

Juelsminde Kysthospital

Det første større problem viste sig, da Eckardt ikke fandtes i nogle udgaver af *Den danske lægestand*. Han var altså ikke læge, men hvad var han så? Og hvorfor var han med på billedet?

I kælderen fandt jeg *Dansk biografisk Haandleksikon* fra 1920, som har oplysninger om og et lille portræt af

mange danskere, som indtil 1920 havde publiceret artikler og bøger. Heri var Eckardt, og fotoet efterlod ingen tvivl, der var tale om den samme person. Eckardt var ikke læge, men gårdejer og folketingskandidat for Højre i Bjerre herred kredsen.

En politiker og en læge på samme billede antydede, at der kunne være tale om et billede af en bestyrelse. Da Eckardt var kandidat i en valgkreds ved Juelsminde, kunne der være tale om en bestyrelse for Juelsminde Kysthospital. Dette var dog langt fra sikkert, da der var andre hospitaler i området, bl.a. Vejlefjord Sanatorium og Hornsyld Sygehus.

Steno Museet har i tidens løb modtaget genstande fra alle tre sygehuse. Desuden var der mulighed for, at billedet viste en sygekassebestyrelse eller lignende. Det var altså nødvendigt at identificere flere personer, og da de øvrige fire personers underskrifter var ulæselige, blev det næste skridt at gå til litteratur om sygehuse i området mellem Vejle og Horsens.

Prinsen på Palsgård

I den forbindelse læste jeg om en unavngiven ejer af Palsgård ved Juelsminde, som skulle have været aktiv ved oprettelsen af Juelsminde Kysthospital. Som historiestuderende har jeg skrevet speciale om en religiøs vækkelse ved Juelsminde omkring år 1800, og herfra vidste jeg, at der fandtes en bog med mange forskellige artikler om Bjerre herred. Bogens artikel om sygehusevæsnet indeholdt kun nogle få linjer om Juelsminde Kysthospital, og her var ingen hjælp at hente. Det var der til gengæld i afsnittet om herregårde på egnen, hvor det oplystes, at den tyske prins Emil Schoenaich-Carolath var ejer af Palsgård indtil 1898. Efter at have set navnet på tryk, var der ingen tvivl om, at det var det samme navn, der stod i den meget lange signatur. Med oplysningen om, at Palsgård ejer havde været involveret i oprettelsen af Juelsminde Kysthospital, blev teorien om, at billedet havde tilknytning hertil, yderligere styrket.

Flere billeder

På en ny tur i kælderen fandt jeg yderligere to store ure-

Indsamlingskomiteen til oprettelsen af Juelsminde Kystsankatorium. (1898-1899, 83x73 cm)

Øverst fra venstre ses: V. Bardenfleth (1850-1933, stiftamtmand i Vejle), Prins Emil Schoenaich-Carolath (død 1908, ejer af Palsgård indtil 1898 og initiativtager til sanatoriet) og Carl Ludvig V.R. Nutzhorn (1828-1899, amtmand i Vejle Amt).

Nederst fra venstre: N.G. Mulvad (1841-1919, læge og stiftfysikus for Vejle og Skanderborg amter), I.Z. Levy (død 1899, kasserer i indsamlingskomiteen, byrådsmedlem Horsens, borgmester Horsens juli-okt. 1899) og Johan Chr. Frederik Eckardt (1823-99, ejer af Ørumgård, medl. Vejle Amtsråd.)

gistrerede billeder uden oplysninger. Det var dog klart, at N.G. Mulvad var på dem begge. Desuden var der to nye personer, der gik igen på begge billeder. De to billeder forekom at være lidt yngre end det første, og kun det ene var forsynet med signaturer. Disse var heller ikke lette at læse, men det kunne konstateres, at borgmester P. Th. Madsen, Vejle, var på dem begge. Et opslag i

Kraks Blå Bog fra 1916 oplyste, at han bl.a. var medlem af bestyrelsen for Juelsminde Kysthospital.

Herefter gennemgik jeg alle årgange af *Hospitalstidende* og *Ugeskrift for læger* fra 1890-1910. Man kan her følge med i bidragslisterne fra indsamlingen til oprettelsen af Juelsminde Kysthospital, ligesom enkelte meddelelser er underskrevet af

Fortsættes side 8

Bestyrelsen for Juelsminde Kysthospital. (1912-1918, 70x54 cm)
 Bagerst fra venstre ses: redaktør Laurids Rasmussen (valgt til bestyrelsen af Horsens Byråd) og amtsrådsmedlem Rasmus Laursen (valgt af Vejle Amtsråd).
 Forrest fra venstre: Bestyrelsens næstformand og kasserer, borgmester i Vejle P. Th. Madsen (valgt til bestyrelsen af Vejle Byråd), bestyrelsens formand, læge og stiftfysikus N.G. Mulvad (valgt til bestyrelsen af staten).
 Den sidste person siddende til højre er sandsynligvis gårdejer og folketingsmand Nielsen-Grøn (valgt til bestyrelsen af staten). Der er dog en lille mulighed for, at der er tale om købmand Hans Christjansen fra Juelsminde, som afløste Nielsen-Grøn efter dennes død 30. maj 1918.

Mystiske mænd...

Fortsat fra side 7

indsamlingskomiteens medlemmer.

I *Beretningerne for Juelsminde Kysthospital 1903 - 1941* fik jeg navnene på de forskellige bestyrelsesmedlemmer gennem tiden. Ved at slå disse op i *Dansk biografisk Haandleksikon* og forskelligt historisk materiale om Horsens, Vejle og Juelsminde lykkedes det at finde fotografier af personer. På grundlag heraf har

det været muligt at identificere samtlige personer på de tre fundne billeder og herudfra datere dem nogenlunde præcist.

Det første billede, vi fandt, viser personerne i indsamlingskomiteen til oprettelsen af Juelsminde Kystsankatorium, som hospitalet hed fra åbningen i 1902 til 1906. Billedet kan dateres til omkring 1898, da tre af de fotograferede medlemmer døde i 1899, og et enkelt ikke var med i komiteen fra starten

i 1894, men først kom til o. 1898. De to øvrige billeder er bestyrelsesbilleder fra samme sted fra perioden 1902-1904 og perioden 1912-1918.

Undervejs i arbejdet med at identificere de mange personer har der været mange blindgyder, og mange personnavne med tilknytning til hospitalet i Juelsminde er blevet slået op uden positivt resultat. Det viste sig dog senere, at dette arbejde ikke var spildt, da der i kælderen fandtes yderligere uregistreret materiale fra Juelsminde Kysthospital. Dette materiale bestod af tre overlægeportrætter samt nogle gruppebilleder. Personerne herpå kunne let identificeres på baggrund af den viden, jeg havde samlet i arbejdet med de tre store billeder.

Nu da mit praktikophold på Steno Museet er overstået, vil jeg gerne benytte lejligheden til at takke hele personalet for deres venlighed. Tak for et godt og lærerigt ophold.

Vibeke Kaiser-Hansen

Billederne kan ses i venteværelset til dr. Agerleys praksis i den medicinhistoriske udstilling på Steno Museet.

Steno Museet bedst på nettet i 2001

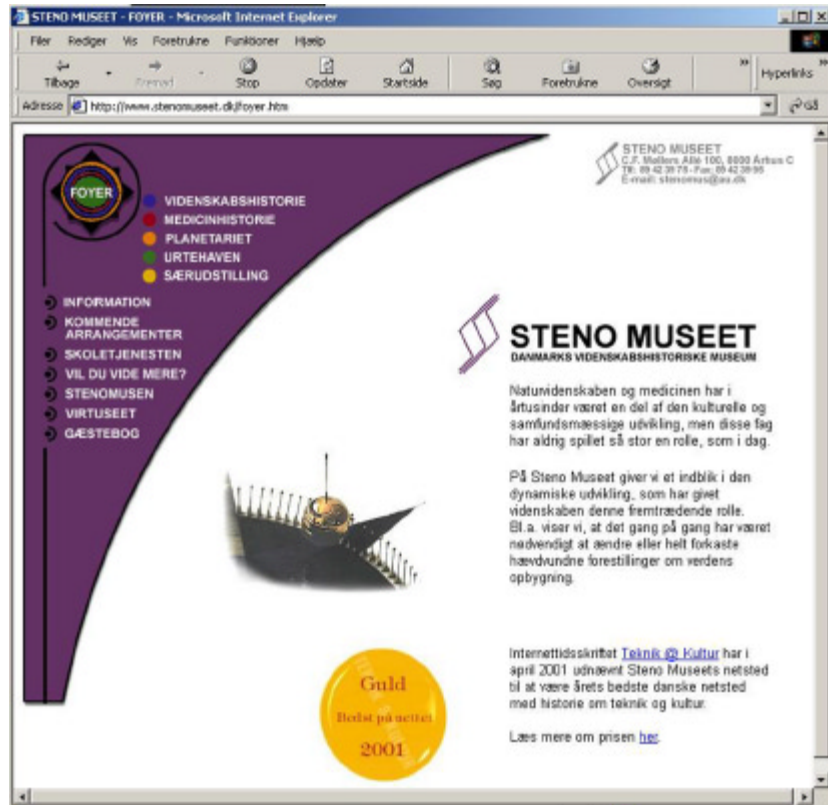
Museet hjemmesider har fået en 1. præmie.

Internettidsskriftet *Teknik @ Kultur* har i april 2001 udnævnt Steno Museets netsted til at være årets bedste danske netsted med historie om teknik og kultur.

Jørgen Burchardt, som er redaktør af *Teknik @ Kultur*, motiverede prisen således: "Der var tæt opløb ved målstregen, da 'årets bedste netsted' skulle kåres. Fire udgivere stod næsten lige, da landets netsteder var blevet gennemgået for deres kvalitet på 11 områder. En nøjere vurdering viste, at Steno Museet var bedst til at levere kvalificeret information til professionelle og ikke-professionelle med en seriøs interesse.

Det århusianske museum for videnskabshistorie står stærkt på flere områder. Museets udstillingsvirksomhed er fyldigt præsenteret i virtuel form, og der findes et righoldigt baggrundsmateriale for undervisere. Denne fyldige skoletjeneste er en hjælp både for lærere som elever.

Samtidig viser opdateringsgraden, at netstedet er blevet integreret i museets daglige virke. Det er blevet

til en rutine, at nyheder præsenteres i denne elektroniske form.

Hvis den besøgende ikke havde fået tilstrækkelig med information, vil den velredigerede link-samling bringe en videre ud i den store verden.

Alt i alt er netstedet en god præsentation af det videnskabshistoriske univers, hvilket redaktøren, museumsinspektør Hans Buhl, skal have æren af.

Hertil kommer, at det var en æstetisk fornøjelse at be-

væge sig rundt på siderne, som var blevet skabt af Sidsel Kirketerp. Skønhedsværdierne talte ganske vist ikke med i konkurrencen, men man kan se, at museet havde prioriteret kommunikationen på Internettet højt. Der havde været en designer til at formgive rammerne for netstedet.”

Læs mere om prisen og undersøgelsen af de danske kulturhistoriske netsteder på www.teknik-og-kultur.dk/for8-149.htm.

Danske nobelpriser gennem 100 år

Jubilæet fejres med både bøger og udstillinger.

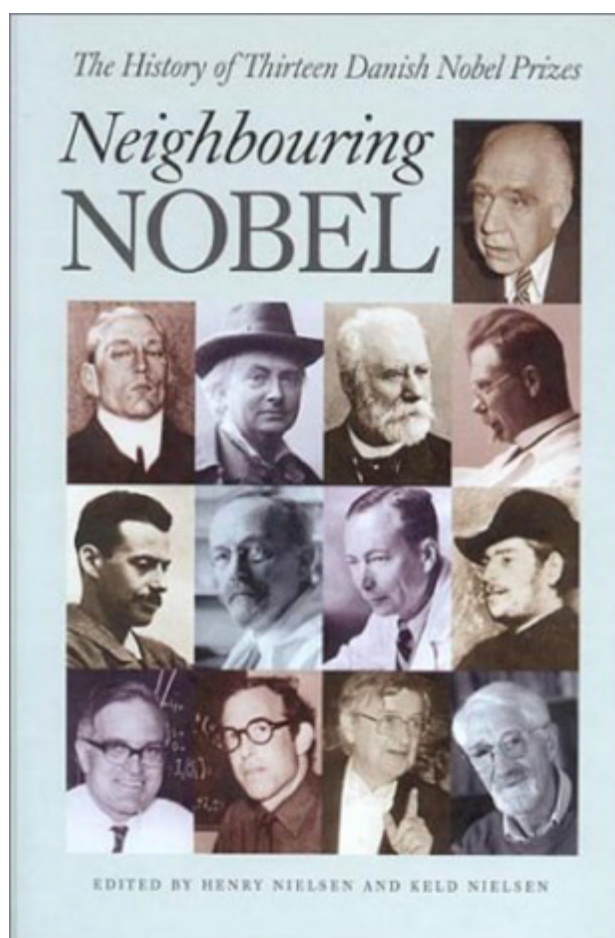
Den 19. marts 2001 havde Steno Museet besøg af en nobelpristager (Jens Chr. Skou), en minister (forskningsminister Birte Weiss) og en forhenværende minister (Jytte Hilden) samt en række andre notabiliteter fra ind- og udland. Anledningen var udgivelsen af bogen *Neighbouring Nobel, The history of Thirteen Danish Nobel Prizes* (Aarhus Universitetsforlag). Den 624 sider store bog, som er skabt i anledning af hundredåret for nobelprisen i 2001, er skrevet af en række forfattere og redigeret af lektor Henry Nielsen, Institut for Videnskabshistorie og museumsdirektør Keld Nielsen, Elmuseet.

Neighbouring Nobel

Bogen giver en historiske analyse af arbejdet, menneskene og historierne bag de tretten nobelpriser, der indtil nu er blevet tildelt danskere. Det er første gang, et enkelt lands priser som helhed behandles i dybden. Danskere har modtaget alle de fem "klassiske" nobelpriser; én fredspris, tre i litteratur, tre i fysik, én i kemi og fem i fysiologi/medicin. Af modtagerne er kun Niels Bohr, som fik fysikprisen i 1922, kendt i brede kredse over hele verden. Den nu foreliggende bog dokumenterer, at også de mindre kendte danske prismodtagere er af interesse for et internationalt publikum.

Nogle af de spørgsmål, bogen forsøger at besvare, er: Hvordan gennemførte de danske prisvindere den forskning, som senere førte til nobelprisen? Hvem var deres konkurrenter til prisen? Hvorfor blev netop de valgt? Blev de danske prisvindere altid vurderet ud fra de samme kriterier som andre nominerede, eller påvirkede nabohensyn undertiden de svenske beslutninger? Hvordan blev nyheden om priserne modtaget i ind- og udland? Fik priserne indflydelse på pristagernes senere karrierer?

Indtil udgivelsen af denne bog var det ikke muligt at give kvalificerede svar på sådanne spørgsmål, fordi ingen havde forsket i de begivenheder og omstændigheder, der førte til de danske priser. *Neighbouring Nobel* er derfor et vigtigt bidrag til den hastigt voksende litteratur om nobelprisen og til studiet af det tyvende århundredes danske historie.

Nobeludstilling

Som supplement til bogen vil der i forbindelse med udgivelsen af en dansk udgave med titlen *Nabo til Nobel: Historien om tretten danske Nobelpriser* den 11. oktober 2001 åbne en udstilling om de danske nobelpristagere i "Den sorte Diamant" i København. Denne udstilling, som laves i et samarbejde mellem Det Kongelige Bibliotek, Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek samt Steno Museet, vil fra februar 2002 kunne ses på Steno Museet, hvor den vil stå ca. et halvt år.

Indhold og opbygning

Et væsentligt formål med udstillingen er at øge kendskabet til de tretten danskere, der i det forløbne århundrede er blevet udpeget som særligt fremragende inden for deres felt af de prisuddelende institutioner i Stockholm og Oslo. For at undgå at denne fokusering på nogle få udvalgte personligheder skal komme til at fremstå som en ensidig dyrkelse af store danske helte inden for videnskab og kultur, vil det blive forsøgt kritisk at skildre hver enkelt nobelpristagers særlige indsats som led i en faglig, social, kulturel og politisk sammenhæng.

I denne forbindelse vil en del af udstillingen omtale alle de 44 danskere, som indtil 1950 vides at have været indstillet til nobelprisen. Af disse har adskillige været tæt på at få en pris. Til gengæld ville nogle af

Forskningsminister Birte Weiss, nobelpristageren Jens Chr. Skou samt fhv. minister Jytte Hilden. (Foto: Hanne Tegllhus)

de faktiske pristagere ikke have haft store chancer for at få nobelprisen i dag, fordi nutidens nobelkomiteer fortolker Nobels testamente anderledes, end man gjorde i begyndelsen af 1900-tallet. Ved at benytte dette perspektiv skulle det være muligt at vise, at tildelingen af en nobelpris ikke udelukkende er styret af objektive kriterier, men at f.eks. tilfældigheder og politiske forhold også kan påvirke nobelkomiteernes valg.

Derudover vil en del af udstillingen fortælle om personen Nobel såvel som nobelprisens indstiftelse og uddeling.

Udstillingen søges i overvejende grad baseret på genstande som har tilhørt pristagerne: møbler, laboratorieudstyr, manuskripter, bøger, private og officielle billeder evt. suppleret med klip fra radioudsendelser, film og TV. Derved kan personerne forhåbentlig gøres levende for de besøgende på en mere umiddelbar, håndgribelig og følelsesmæssigt engagerende måde, end det er mulig gennem artikler og bøger m.v.

Kalender

Tirsdag 6. februar - søndag 30. september

Mad til Mennesker - en særudstilling om kost og ernæring.

Tirsdag 26. juni - søndag 26. august

Miniekperimentarium i skolestuen.

Søndage i juli og august kl. 12.00

Rundvisning i den medicinhistoriske urtehave.

Torsdag 5. juli kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariumet med Bo Gunges korværk *Månebryllups-sange*.

Lørdag 4. august kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariumet, hvor planetarieinspektør Aase R. Jacobsen fortæller ægyptiske himmelmyter om *Osiris og Hundestjernen*.

Søndag 2. september kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariumet med fortællinger om efterårshimlen og musik under stjernerne.

Torsdag 6. september kl. 19.00

Stenoforelæsning ved planetariumdirektør Lars Pedersen: *Exoplaneter - andre planetsystemer og betingelser for liv?*

Tirsdag 2. oktober kl. 20.00 og 21.30

Fuldmåneaften i planetariumet med musik- og billedværkerne *Sorgsang og Vækst* af Birgitte Alsted og Helle Nørregaard.

Torsdag 4. oktober kl. 19.00

Stenoforelæsning ved professor Helge Kragh: *Vitaminhistorier*.

Veteranmøde på IVH

Lørdag d. 3. november 2001 afholder Institut for Videnskabshistorie veteranmøde for alle tidligere og nuværende studerende og ansatte ved instituttet.

På www.ifa.au.dk/ivh/veteranmode_nov01.dk.htm findes programmet og supplerende oplysninger.

Instituttets sekretær gør til hvert veteranmøde et stort arbejde for at finde adresser på samtlige tidligere studerende og ansatte, men desværre må vi ofte undlade at invitere enkelte personer, fordi vi ikke kan finde ud af, hvor de bor. For at lette dette arbejde og sikre dig en invitation opfordres du til at sende os dine adresseoplysninger allerede nu til instituttet. Hvis du har kendskab til, at andre tidligere studerende har bopælsadresser, der kan være svære at få oplyst, så send venligst også deres adresse.